

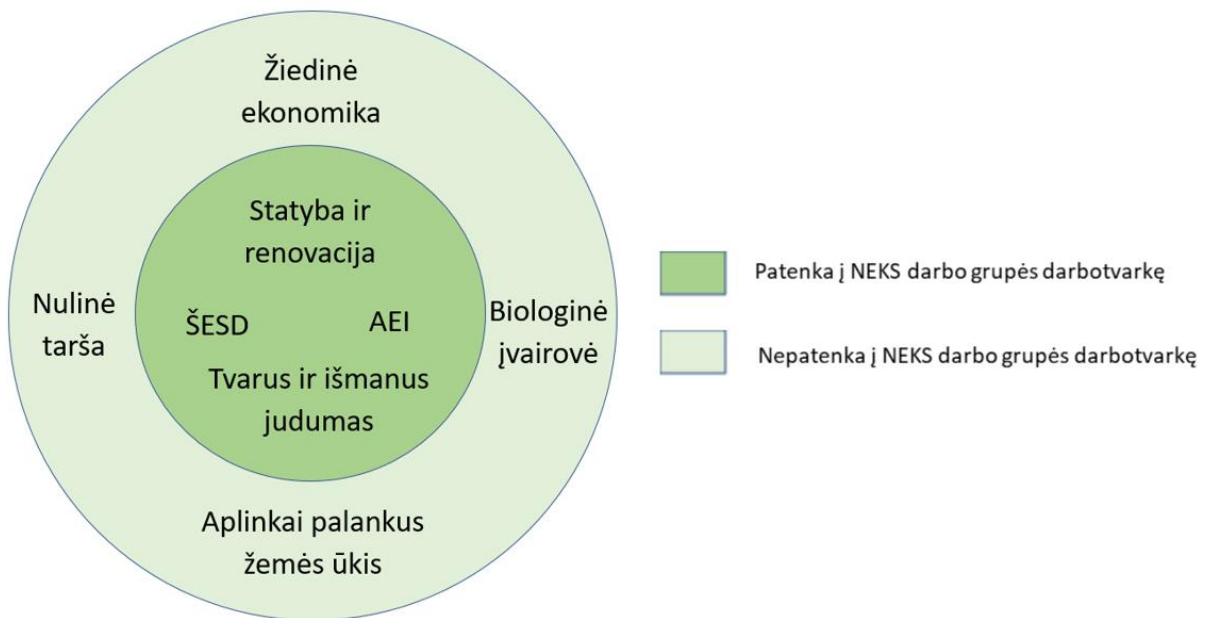
Duomenimis grįsta Žaliojo kurso valdysena

Jau iki 2025 m. reikia užtikrinti, kad būtų įgyvendinti pirmieji Lietuvos tarptautiniai įsipareigojimai klimato ir aplinkosaugos klausimais. Pavyzdžiui, 2025 m. geros ekologinės būklės vandens telkinių dalis turės sudaryti 90%, o taip pat iki 2025 m. turi pagerėti 10 % Europos Bendrijos (EB) svarbos buveinių būklė. Nemažą dalį įsipareigojimų turime ir 2030 metams – saugomų teritorijų plotas palyginti su šalies plotu tuomet turės sudaryti 30% bei turėsime 36% sumažinti smulkiųjų kietųjų dalelių (KD_{2,5}) kiekį ore, o 2050 m. iš atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) pasigaminatą energiją vartojančių savo reikmėms vartotojų turės būti ne mažiau kaip 50%.

Visus šiuos klimato ir aplinkosaugos įsipareigojimus būtų galima skirstyti pagal Europos Žaliojo kurso, kurio pagrindinis tikslas – iki 2050 m. tapti pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu, kryptis:

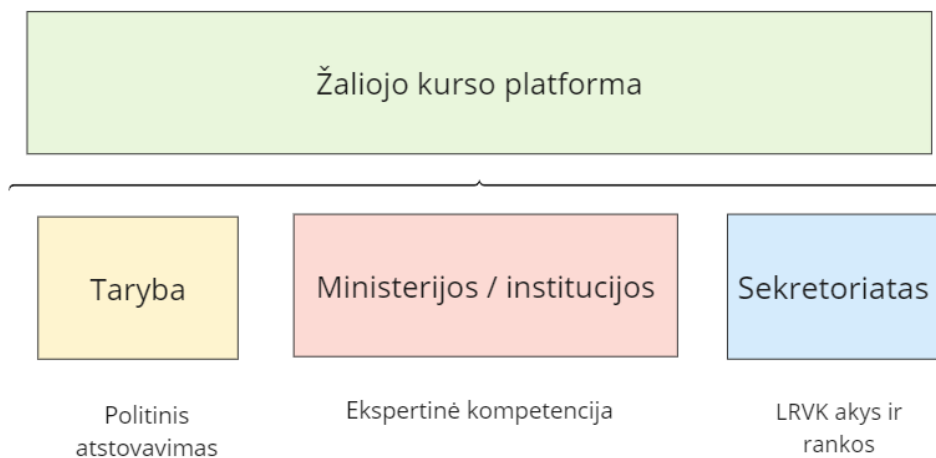
1. **Šiltnamio efektą sukeliančios dujos (ŠESD)** – siekiama, kad grynasis šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis būtų lygus nuliui visoje Europoje;
2. **Atsinaujinantys energijos ištekliai (AEI)** – siekiama vystyti atsinaujinančiais ištekliais grįstą energetikos sektorių, palaipsniui, bet greitai atsisakyti anglies ir atsieti dujų sektorių nuo iškastinio kuro. Prioritetinių kryptių gretose įvardijamas ir saugus energijos tiekimas bei prieinamumas, energijos vartojimo efektyvumo didinimas, energetinio skurdo mažinimas bei šiems siekiams realizuoti reikalinga pažangi, integruota infrastruktūra;
3. **Žiedinė ekonomika** – siekiama pereiti nuo netvarios linijinės prie žiediško principais grįsto ekonomikos modelio, dekarbonizuoti energijai imlias pramonės sritis (plienas, cementas, chemija ir pan.), daug dėmesio skirti ištekliais imlioms ir didelį potencialą žiediškumui turinčioms pramonės sritims (tekstilė, statybos, elektronika, plastikas ir kita);
4. **Statyba ir renovacija** – siekiama įvairiomis priemonėmis skatinti viešųjų ir privačių pastatų renovacijos bangą, didinti pastatų energijos naudingumą, plėtoti išmanų renovacijos finansavimą, efektyviai vartojant energiją ir išteklius;
5. **Tvarus ir išmanus judumas** – siekiama iki 2050 m. transporto sektoriaus taršą sumažinti iki 90%. Prioritetinių kryptių sąrašė – išskirtinis dėmesys naudotojams ir prieinamesnių, sveikesnių bei švaresnių alternatyvų jų dabartiniams judumo įpročiams suteikimas, skaitmenizuotos ir išmanios transporto sistemos vystymas, naudojimosi skirtingomis transporto priemonėmis skatinimas subsidijų iškastiniam kurui nutraukimas;
6. **Aplinkai palankus žemės ūkis** – siekiama kurti tvaresnę maisto sistemą didinant ekologinių ūkių skaičių, gerinant gyvūnų gerovės situaciją, mažinant naudojamų pesticidų ir trąšų kiekį, pereinant prie aplinkai ir klimatui draugiškesnių ūkininkavimo praktikų;
7. **Biologinė įvairovė** – siekiama išplėsti saugomų ir griežtai saugomų teritorijų tinklą, gerinti saugomų rūšių ir buveinių būklę, atkurti pažeistas ekosistemas;
8. **Nulinė tarša** – siekiama vykdyti geresnę oro, vandens ir dirvožemio taršos stebėseną, mažinti taršos daromą žalą visuomenei ir aplinkai.

Šiuo metu dalies klimato kaitos srities klausimų koordinavimas yra vykdomas Vyriausybės lygiu per Nacionalinės energetikos ir klimato srities (NEKS) darbo grupės formatą, tačiau jis neapima visų Žaliojo kurso klausimų. Šiame formate, į kurį įtraukti daugumos ministerijų ekspertai, yra derinami veiksmai, pozicijos, rengiami ir derinami bendri, tarpinstituciniai projektai. Kaip pateikta paveikslėlyje žemiau, NEKS darbo grupės darbotvarkėje jau dabar galima rasti klausimus iš ŠESD, AEI, statybos ir renovacijos bei tvaraus ir išmanaus judumo Žaliojo kurso kryptių, tačiau neapimami žiedinės ekonomikos, nulinės taršos, biologinės įvairovės bei ekologinių ūkių sričių klausimai.

pav. 1: Žaliojo kurso kryptys, patenkančios arba nepatenkančios į NEKS darbo grupės darbotvarę

Kadangi NEKS darbo grupė jau yra veikiantis darbo grupės formatas ir jame dalyvauja suinteresuotos šalys, NEKS darbo grupė gali būti pagrindas kurti bendrą Lietuvos Žaliojo kurso koordinacinį formatą – Žaliojo kurso platformą, kuri padėtų ministerijoms rasti visų Žaliojo kurso kryptių problemų sprendimus.

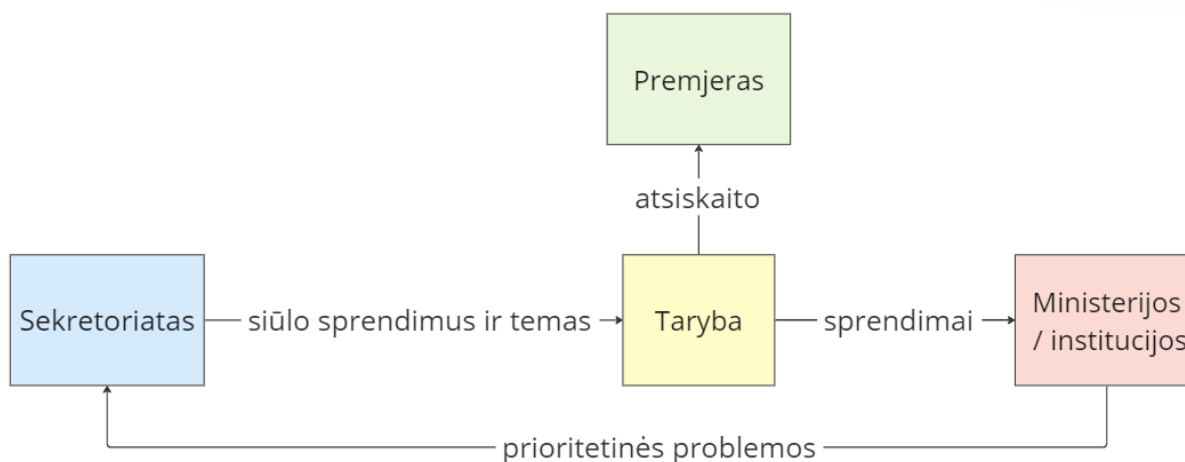
pav. 2: Žaliojo kurso platformos struktūra

Šio, platesnio formato darbo grupės – Žaliojo kurso platformos Tarybos, susidedančios iš viceministrų ir kanclerių ir kuriai pirmininkautų LRV Kanclerė, o pavaduotų dabartinis NEKS darbo grupės pirmininkas Dalius Krinickas, pagrindiniai tikslai ir funkcijos:

1. Vykdyti duomenimis grįstą Žaliojo kurso krypties dabartinės ir ateities situacijos Lietuvoje vertinimą;
2. Dinamiškai reaguoti į Žaliojo kurso krypties problemas ir jų sprendimų paiešką;
3. Turėti glaudų ryšį su ministerijomis, valstybinėmis institucijomis, mokslo atstovais ir pan., ieškant Žaliojo kurso krypties problemų sprendimų;
4. Koordinuoti, derinti ir ieškoti bendrų sąlyčio taškų tarp skirtingų sektorių pozicijų;

5. Pasiiekti bendrus sutarimus Žaliojo kurso klausimuose ir, kad priimti sprendimai būtų įgyvendinami laiku;
6. Užtikrinti, kad Lietuvos Žaliojo kurso krypties įsipareigojimai būtų pasiekti laiku.

Taip pat, į Žaliojo kurso platformą ministerijų ar kitų valstybinių institucijų atstovai atsineštų savo turimą ekspertinę kompetenciją, o sekretoriatas užtikrintų ne tik techninį Tarybos posėdžių aptarnavimą, bet taip pat būtų ir pagalba ministerijoms ar institucijoms, ieškant bendrų Žaliojo kurso krypties problemų sprendimų. Sprendimų paieška būtų vykdoma remiantis duomenimis, bendradarbiaujant ne tik su ministerijų ekspertais, bet ir su mokslo įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, savivaldybių ar visuomenės atstovais ir kitomis suinteresuotomis šalimis. Remiantis duomenimis, būtų ieškomi ne tik sprendimai – vienas pirmųjų Sekretoriato darbų būtų finansinių grėsmių analizė - kas Lietuvai gresia finansiškai, jei tam tikri Žaliojo kurso krypties tikslai nebus pasiekti laiku.

pav. 3: Žaliojo kurso platformos veikimo diagrama

Šis naujas formatas prisidėtų prie Žaliojo kurso tikslų koordinavimo, veiktų kaip diskusijų platforma, vienijanti ne tik valstybines, bet ir mokslo įstaigas bei įvairių sričių ekspertus. Taip pat, turėtų svarų indėlį bendradarbiaujant su Vyriausybės ES reikalų komisija (VESK), Europos Komisija, įgyvendinant strategiją „Lietuva 2050“, prisidedant prie kitų Žaliųjų kursų įgyvendinančių strategijų bei padėtų ieškoti bendrų sprendimų esant skirtingoms institucijų pozicijoms. Svarbu paminėti, kad dėl savo skirtingų ypatumų ir įgyvendinamumo lygmens, Žaliojo kurso rodiklių derinimui tarpusavyje turėtų būti skiriamas dėmesys, kad vieną rodiklį gerinant, nebūtų mažinamas kitas rodiklis.

Tad tikslui pasiekti nėra reikalingas naujų darbo grupių ar tarybų sukūrimas, tai nėra didelių žmogiškųjų ar finansinių išteklių klausimas – užtektų praplėsti šiuo metu esantį ir veikiantį NEKS darbo grupės formatą, papildant jo darbotvarkę likusiomis Europos Žaliojo kurso kryptimis ir didinant viešumą, bet paliekant tą pačią struktūrą ir darbo principus.